

شريانا

ظري

افغان زړوره ملکه

ليکوال: حميرا رهبين

ډيزاينران: فرحناز عثمانی و نرگس زاهد (Code To Inspire)

ژباړن: شريف شاه صافي

ثريا طرزي: افغان زېوره ملکه

1899-1968

ثريا طرزي د افغان پرمختللي متفکر او سياستوال محمود بيگ طرزي او عاصمه رسامايه لور د 1899م کال د نومبر په 24 د سوريي په دمشق کې زيږيدلې ده. ثريا په جلاوطني او د عثماني امپراتوري تر سيوري لاندې په سوريه کې لويه شوه، او د خپل پلار د هيلو له امله د خپلواک او نوي افغانستان لپاره خورا وهڅول شوه. هغه وخت په افغانستان کې ميرمنو د زدکړې حق، د خاوند ټاکلو حق، د کالي اغوستلو حق او نور بشري حقونه، په ډيرو ستونزو سره درلودل. په هغه وخت کې، واکمن پاچا په خپل حرم سرای کې سل بنځي د جنسي غلامانو په توگه او څلور رسمي ميرمني درلودې.

وروسته له هغه چې حبيب الله په 1901 کال کې د افغانستان واکمني ترلاسه کړه، جلاوطنه شوي کورنۍ بيرته راستنيدو ته وهڅول شول. د ثريا کورنۍ هم په 1905 کال کې د راستنيدو پريکړه وکړه. د هغې پلار له پاچا سره نږدې اړيکې درلودې، او ثريا د هغه کوچني زوی، شهزاده امان الله خان سره وليدل. هغوی د 1913 کال د اگست په 30 واده وکړ، دا واده د دوی د ژوند تر پايه پورې دوام درلود او د واده ثمره يې څلور زامن او پنځه لورگانې دي.

په 1919 کال کې د حبيب الله تر وژني وروسته، امان الله خان پاچا، او ثريا ملکه شوه. ملکه ثريا په اسلامي نړۍ کې لومړنۍ ميرمن وه چې عامه څرگندونې يې لرلې او په بيلابيلو عامه غونډو کې يې له پاچا سره ملگرتيا کوله. هغې د پاچا په نوښتونو کې د افغان ميرمنو دريځ ته وده ورکوله او د هيواد دوديز دودونه او مقرراتو په ختمولو کې يې هم مهم رول ولوباوه. د هيواد په ټولنيز او سياسي ډگرونو کې د هغې فعاله برخه اخيستنه د حکومتي چارواکو ميرمني او نوري ميرمني دي ته وهڅولې چې په ټاکنو کې برخه واخلي. دوی په گډه، د بنځو د حقونو لومړۍ حرکت رامينځته کړ. سربيره پر دې، د ميرمنو ژوند د ښه کولو لپاره د هغې هڅې د دې لامل شو چې د افغان ميرمنو مدني او سياسي حقونو لپاره د پام وړ او انقلابي لاسته راوړنې ولري. د يو مسلمان ملت لپاره په يو بي ساري اقدام کې، ملکه ثريا اروپا ته د خپل سفر پر مهال له امان الله پاچا سره ملگرتيا وکړه، چېرې چې اروپايي سياستمدارانو د دوی تود هرکلی وکړ. د 1929 په وروستيو کې د اروپا سفر څخه د بيرته راستنيدو وروسته، دې شاهي جوړې اقدام وکړ ترڅو د افغانستان په خورا ډير محافظه کاره ټولنه کې ډير پرمختگونونه راوړي. په هر حال، ډير ژر دوی د سخت مخالفت سره مخ شول، چې په پای کې د پاڅون لامل شو چې پاچا امان الله او ملکه ثريا طرزي اړ ايستل شول تر څو له هيواده ووځي.

دا د يوې هيله لرونکې، پرمختللي، او زړورې ملکې کيسه ده چې د ځواک او مبارزې ميراث يې د جنډر مساواتو لپاره راتلونکي نسلونه هڅوي. هغه د 1968 کال د اپريل په 20 په روم کې له دې فاني نړۍ څخه سترگې پټې کړې، مگر د هغې نوم او رول د افغانستان د بنځو د پلوی (فيمينيست) په تاريخ کې لاهم ځلانده پاتې دی. هغې بيا تعريف کړه چې د ملکه کيدو معنی د افغانستان په کلتوري او سياسي تاريخ کې څه ده. افغان فيمينيستان (د بنځو پلويان) ملکه ثريا ته د يوې بيلگې په سترگه کوري او له هغې وروسته تر اوسه کومه بله ملکه يا لومړۍ ميرمن د هغې ميراث سره سمون نلري.

ليکوال: حميرا رهبين

ډيزاينران: فرحناز عثمانی و نرگس زاهد (Code To Inspire)

ژباړن: شريف شاه صافي

اوس دا زموږ مسؤليت دى
چې خپل گران هيواد د خپلواکۍ
او پرمختللي راتلونکي په لور لارښودنه وکړو
ترڅو ښځې او نارينه يوشان په پام
کې ونيول شي!

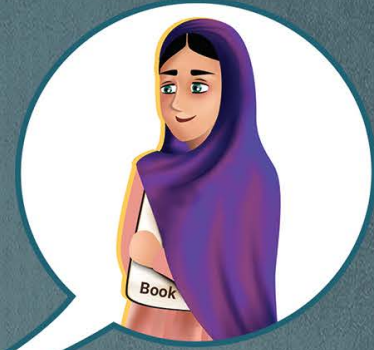
په 1919 کال کې، د امير حبيب الله خان له وفات وروسته د هغه زوی امان الله خان پاچا شو او له همدې امله د هغه مېرمن، ثريا ملکه شوه. دوی په گډه د افغانستان د بدلون او عصري کولو لپاره هڅې وکړې.

په کور کې پاتې شه! تاسو په دې
ځای پورې اړه لرئ! تاسو يوازې زما په اجازه
او گډون سره بهر ته وتلی شئ! او لوستل او
ليکل هير کړه؛ پرهيزگاره مېرمنې يوازې د
خپلو مېړونو خدمت کوي،
نور هيڅ څه نکوي!

د امان الله پاچا نه مخکې، بلرنيزم نورمونه د اوږدې مودې لپاره په افغاني ټولنه واکمن ول، کوم چې افغان مېرمنې له زده کړې او په ټولنيزو چارو کې هر ډول شتون څخه بې برخې کړې.

هيڅ هيواد ترهغه مهاله پرمختگ نشي کولى چې ټول ښاريان يې - نارينه او ښځينه تعليم ونلري. دا مناسب وخت دى چې خپل ځوانو انجونو ته په نورو هيوادونو کې د زده کړې فرصتونو په برابرولو سره د هغوى ليدلورى پراخه کړو- هغوي بايد په بهر کې وگرځي او د بهر له تجربې څخه زده کړې وکړي.

د پخوانيو ملکو په خلاف، ملکه ثريا د دودونو د پردې تر شات نه پتيدله. پرځاى يې، د پاچا سره د هغه د سمونونو رهبري کولو کې د ميرمنو د دريځ په غوره کولو کې مرسته وکړه.

"خپلواکي زموږ په ټولو پورې اړه لري... آيا تاسې فکر کوئ چې زموږ هيواد يوازې د نارينه وو خدمت کولو ته اړتيا لري؟ ښځې هم بايد خپله ونډه ولوبوي لکه څنگه چې ميرمنو زموږ د ملت د جوړېدو لپاره په پخوانيو کلونو کې کړي دي. موږ هم بايد تر خپلې وسې پورې هڅه وکړو چې د امکان تر بريده پوهه ترلاسه کړو."

ملکه ثريا په دې باور وه چې يو خپلواک هيواد لپاره باسواده ميرمنو ته اړتيا لري. پدې توگه، هغې په 1921 کال کې د لومړي ځل لپاره د انجونو لومړنى ښوونځى، مستورات پرانيست.

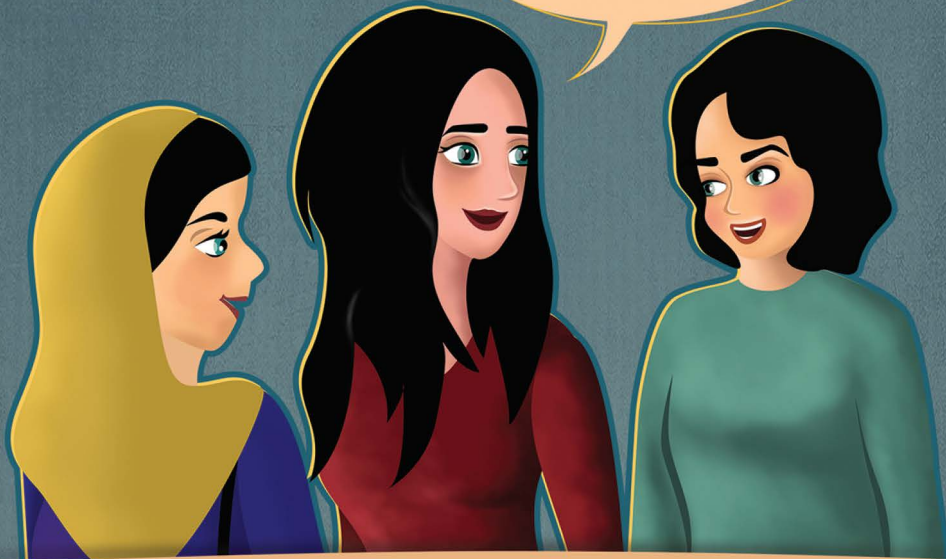

د لومړي ځل لپاره، افغان انجونو ښوونځيو ته د تگ فرصت ترلاسه کړ؛ دې کار د کورنيو ترمخ د خوشبيني څپې راپورته کړې ځکه چې دوی د خپلو انجونو روښانه راتلونکي ليدلي.

د ملکه ثريا هيله د افغان ميرمنو د تعليم لپاره په 1928 کال کې د ترکيې په سفر کې د لومړي ځل لپاره لاره هواره شوه.

دا زموږ يو له اساسي حقونو څخه
دی چې غوره کړو چې آیا ځادر په سر
کړو او که نه- او دا ډیر ښه احساس دی
چې موږ همدا اوس دا حق لرو!

هنې په میرمنو باندې د اجباري حجاب لگولو په وړاندې ودریدله او لومړۍ افغانه ښځه وه چې په عام ډول یې خپل حجاب لرې کړ. هنې د حجاب اغوستل په اختیاري ډول غوښتنه وکړه.

دا خبرونه به د میرمنو د
فکر کولو او لیکلو لپاره یو وسیله وي.
سربیره پر دی، موږ به دا د ټولنیزو چارو او
سیاست په ګډون په بیلابیلو مسلو کې د
ښځو د پوهاوي د کچې لوړولو د
یوې لارې په توګه وکاروو.

ملکه ثریا په افغانستان کې د ښځو د لومړۍ اوونۍ خپرندویه هم جوړه کړه، ارشاد - نسوان، د خلکو افکار، په ځانګړې توګه د افغانو میرمنو افکار روښانه کول.

دا په تاريخ کې لومړی ځل دی
چې مور د ځان لپاره خپرونه لرو! مور به
وکولای شو چې خپل افکار، پوهه او تجربه له
خپل ډيرو افغان ميرمنو ملگرو سره
شريکه کړو.

مور هم د نارينه وو په څير مسؤليت
لرو چې د خپل هيواد په ټولنيز، کلتوري،
اقتصادي او سياسي چارو کې برخه واخلو. مور
بايد د خپل نارينه همکارانو سره د دې هيواد د روښانه
راتلونکي لپاره څنگ په څنگ ودرېږو- او دا يوازې
هغه وخت کيدلی شي چې مور په پوهې او
بني زده کړې بڼه سمبال شو.

لکه څنگه چې ملکه د ميرمنو ښوونې لپاره ډيره ليواله وه، امان الله خان وکړ چې ملکه به د هيواد د
پوهنې وزيره شي.

هغه څه چې امان الله پاچا او د هغه ملکه
کوي هغه سپکاوی دی! دوی د کفارو غلامان دي!
دوی زموږ انجونې او ښځې په ناسمه لار روانوي! د انجونو
ښوونځي؟! د ښځو لپاره په بهر کې تعلیم؟! دا ټول بې معنی
دي! موږ دا اړین بولو چې د خپل کلتور او مذهب
لپاره د دې دښمنانو پروړاندې ودرېږو!

کله چې افغانستان د پرمختګ په سم لاره کې روان و، ډیره محافظه کارۍ د دې زرین دوران د له منځه وړل پیل شو.

امان الله پاچا او د هغه ملکه باید دا
ځای پرېږدي! موږ د هغوی سپکاوي نه غواړو!
موږ غواړو چې زموږ میرمنې په خپلو کورونو کې
پاتې شي او زموږ کلتوري او دودیزو ارزښتونو
ته درناوی ولري! موږ غواړو چې خپل
وقار وساتو!

"مرګ پر کافر پاچا"

لوړ دودیز ټولنه د پاچا او ملکې اصلاحات او د عصري کولو پروګرامونه ونه منل. په دې توګه، دوی پاڅون وکړ.

افسوس! دوی زموږ ټولې هڅې د
خلکو د ژوند او په ځانگړې ډول د میرمنو
ژوند د وده ورکولو لپاره، ښاته واچول... په دې
څیر پرېښودل ډیر ستونزمن دي... مگر تاریخ
به خامخا یو مناسب قضاوت وکړي.

د پایلې په توگه، زړوره ملکه او اصلاح غوښتونکي پاچا مکلف شو چې په 1929 کال کې له هیواده ووځي. دوی هند او بیا ایټالیا ته وتښتیدل.

په پای کې، تاریخ خپل
قضاوت وکړ؛ د ملکه ثریا میراث
ژوندی دی او اوسنی او راتلونکی افغان
نسل به ورته گوري. خلک هر کال د هغې
میراث د افغانستان د خپلواکۍ په ورځ
د پرمختللي افغانستان د اساساتو په
توگه کې لمانځي.

څو لسیزې وخت ومونده چې افغانانو ته په دې پوه شو چې پاچا امان الله او ملکه ثریا رښتیني هیوادپالان وو. که دوامدار وای، کیدای شول چې هیواد داوسني حالت په پرتله به یوه غوره موقف کې ځای ولري.